

**MUNI
LAW**

Předmět a metodologie kriminologie

Předmět kriminologie

závislost na pojetí kriminality:

- legální pojetí (užší přístup)
- sociologické pojetí (širší přístup)

Vymezení společné pro obě pojetí:

Kriminologii lze definovat „... jako společenskovědní disciplínu, zabývající se jak jednotlivci (pachatelem, obětí, orgánem trestní justice apod.), tak společností jako celkem i sociálními skupinami, které ji tvoří (např. preventivní programy určené pro konkrétní sociální komunity, statistické analýzy zahrnující vybrané regiony nebo celé státní území, externí kontrola kriminality prováděná k tomu určenými institucemi).“.

- předmět kriminologie je spoluurčován její empirickou povahou
 - kriminologie x věda právní (resp. věda trestního práva)
 - kriminologie x trestní politika

Metodologie kriminologie

- Souhrn pravidel, skrze které je možné odhalovat zákonitosti zkoumaných jevů a vztahů mezi nimi v rámci předmětu kriminologie. Nauka o použití výzkumných metod a technik.

Výzkumné fáze

- Přípravná fáze (teoretická příprava, formulace problému a hypotéz, výběr metod a technik atp.)
- Vlastní výzkum (opatřování dat)
- Fáze zpracování informací (kontrola, užití např. postupů statistické analýzy)
- Hodnotící fáze (výstup nových poznatků, praktické návrhy na řešení problému, zveřejnění skrze odborné články, přednášky apod.)

Metody a techniky

- Metodou se rozumí výzkumný postup obecné povahy často zahrnující jak sběr, tak interpretaci výsledků. Při sběru může být užito i konkrétních technik.
- Techniky jsou konkrétní způsoby sběru dat v terénu a postupy jejich analýzy.

Metody

– Kvalitativní

- Hypotézy nepředchází výzkum, naopak jsou jeho výstupem. Badatel se nechá vést poznatky které výzkumem získává, aniž by si vytvořil apriorní představu o zkoumané skutečnosti. Typické je využití indukce – stavění poznání zdola nahoru srovnáním a zobecněním získaných poznatků. Kupříkladu se jedná o případové studie.

– Kvantitativní

- Hypotézy vytvořeny před realizací výzkumu a tento také směřují. Účelem je verifikace těchto předem stanovených hypotéz. Jejich výsledkem jsou exaktní, numerické poznatky. Běžné jsou statistické postupy či experiment.

Historická metoda:

- Analýza minulosti jejímž předmětem může být společnost, skupina, jednotlivec, teritorium...

- Hlavním účelem je stanovit stěžejní události vedoucí ke změnám s vysvětlením příčin těchto změn.

Monografická metoda:

- Založeno na studiu jediného případu se snahou najít podstatné prvky v chování a charakteristikách jednotlivce či skupiny.
- Individuální případová studie
- Skupinová případová studie

Typologická metoda:

- Z velkého množství případů jsou zjišťovány jejich opakující se znaky, typické vlastnosti (rozdíl oproti monografické metodě).
- Příklady:
 - Výzkum prostituce (dělení prostitutek podle znaků vycházejících z jejich osoby či ke způsobu provozování prostituce).
 - Problematika vražd (např. typologie vrahů podle motivace).
 - Typologie obětí

Topografická metoda:

- Zaznamenání vztahu mezi určitým územím a typem kriminality v daném časovém období.
- Poznatky vhodné pro situační prevenci na základě určené kriminogenní zóny a zpracované kriminální mapy místa.
- Příklad nevýhod:
 - Časově krátkodobá užitečnost dat a lokální omezenost.
 - Nízké možnosti zobecnění.

Prognostická metoda:

- Snaha kvalifikovaně odhadnout pravděpodobný budoucí vývoj.
- Potřeba komplexního uchopení problému skrze analýzu všech relevantních okolností v minulosti (lokální až globální povahy).
- Úroveň sociální prognózy
- Úroveň prognózy budoucího chování jednotlivce

Analýza statistických dat:

- Výstupem je přehled dat kvantitativní povahy o různých jevech.
- Příkladem jsou výzkumy struktury a počtů konkrétních trestných činů, škod napáchaných kriminalitou, vztahy daných typů pachatelů k specifickým kriminálním projevům (průnik s typologickou metodou), atp.

Techniky

Přímé pozorování:

- Zúčastněné
 - Nezúčastněné
 - Skryté
 - Zjevné
 - Introspektivní
-
- Se záznamem X bez záznamu

Experiment:

- Laboratorní
- Přirozený

Studium a analýza dokumentů:

- Záznamů z psychologických vyšetření
- Znalecké posudky
- Soudní a vyšetřovací spisy
- Záznamy z rejstříku trestů

Experiment:

- Laboratorní
- Přirozený

Dotazník:

- Umožňuje zjištění vlastních názorů, znalostí či postojů určitého okruhu lidí či institucí.
- Vhodné užití projektivních otázek.
- Modifikací je anketa (více povrchní avšak rychleji dosažitelná data).

Řízený rozhovor:

- Otázky kladeny respondentovi na základě v různé míře strukturovaného dotazníku.
- Telefonní dotazování.
- Užíván při studiích velkých souborů dotázaných (např. výzkumy veřejného mínění).

Sociometrie:

- Výzkum malých skupin se členy, kteří se vzájemně znají.
- Měření vztahy v dané skupině, resp. postavení jejich jednotlivých členů v jejím rámci.
- Souhrnem výsledků je sociogram.

Analýza časových řad:

- Zjišťování trendů na základě rozboru časově uspořádaných dat.
- Možnost extrapolace (hypotetické prodlužování trendů z minulosti),

Expertízy:

- Založení na řízené diskusi odborně erudovaných osob.
- Přímá diskuze (brainstorming).
- Písemný průběh (delfská technika).
- Účelem je vyslovení většího množství nápadů, resp. návrhů k řešení nějakého problému.
- Experti se nutně nemusejí shodnout.
- Možnost individuální expertízy

Zdroje:

- Válková, H., Kuchta, J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012.
- Cejp, M. *Aplikace výzkumných metod a technik v kriminologii: obecná část*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011.
- Novotný, O. Zapletal, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004.
- Potůček, M. *Manuál prognostických metod*. Praha: SLON, 2006.